

Kragerø kommune

Landbruksplan Kragerø

Kystkultur og landbruk hånd i hånd

Landbruksplan for Kragerø kommune.

Innledning. Landbruket forvalter viktige arealressurser og skaper betydelige

samfunnsmessige verdier gjennom kulturlandskapspleie, produksjon av mat, bosetting og aktive bygde- og lokalmiljø. I tillegg spiller landbruket en viktig rolle i det grønne skiftet. For å styrke landbrukets plass og rolle i den kommunale planleggingen, samt å sette landbrukets interesser i et samfunnsmessig perspektiv, er det viktig med en landbruksplan. Gjennom de to siste planstrategiperiodene har Drangedal og Kragerø hatt en felles plan for landbruket. Med bedret tilgang på egne ressurser ønsker vi nå å utarbeide vår egen plan for landbruket i Kragerø.

Formålet med en landbruksplan er å avdekke styrker og svakheter i landbruksnæringen og forvaltningen lokalt slik at det kan utvikles et mer robust og tilpasningsdyktig landbruk. Et annet formål er å fange opp ideer og tiltak som kan gi landbruksnæringen best mulig utvikling innenfor rammene staten har satt.

Landbruket har stor betydning for kommunens befolkning i skjærgården og på fastlandet. Landbruket har gjennom generasjoner skapt et kulturlandskap som folk verdsetter og føler tilhørighet til. Det er viktig å legge til rette for en bruk av skog og kulturlandskapet som ivaretar hensynet til både næringsutøvelse, rekreasjon og miljøverdier.

Kragerø skal utvikle et robust, lønnsomt og framtidsrettet landbruk som skaper mat, arbeidsplasser, levende kulturlandskap og økt lokal beredskap.

Vedlegg til planen:

- Ressursgrunnlaget
- Utviklingstrekk i landbruket fra 50-tallet til i dag
- Verdiskaping og sysselsetting

Bilder fra Farsjø gård. Foto: Ingvild Farsjø

Villsau i vinterlandskap på Gumøy. Foto: Erling Ballestad

Landbruksforholdene i Kragerø kommune.

Kragerø kommune har et variert og særpreget landbrukslandskap som strekker seg fra eksponerte kystområder i havgapet til mer kontinentalt preget skog- og innlandsområder som ligger på rundt 330 moh. Dette skaper store variasjoner i både klima, jordkvalitet og driftsforhold, og gir kommunen et landbruk preget av småskala, mosaikkformede arealer og sterk naturkontakt.

Kragerø ligger i den sørlige delen av Telemark fylke og består av kupert og sammensatt terreng formet av grunnfjell med gneis, granitt og gabbro. Terrenget stiger gradvis nordover og når sin høyeste topp med Store Valefjell, 329 moh.

Jordbruket i Kragerø er relativt begrenset sammenlignet med mer tradisjonelle landbrukskommuner. Det dyrkede jordbruksarealet er ca 4000 dekar i drift. Det består i stor grad av oppstykket skog, fjell og kystterreng, noe som gjør teigblandingen og små felt vanlig. Unntaket er Jomfruland, hvor større sammenhengende jordbruksarealer forekommer.

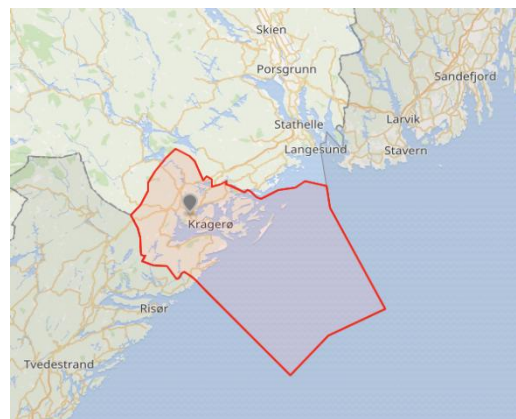
Kragerø har et mildt sørlandskystklima, med varme somre og relativt milde vintre til Norge å være. Dette gir gode forhold for eng, beite og enkelte spesialkulturer. Mot slutten av dette århundret forventes klimaet å bli ytterligere varmere med lengre vekstsesong, samtidig som mer styrtregn kan gi utfordrerne dyrkingsforhold og økt erosjonsfare.

Mye av skogsarealet er også preget av daler, fjellknauser og vanskelig fremkommelighet enkelte steder. For mange landbrukseiendommer er derfor det vanlig med mange små jorder som er tungvint å drive.

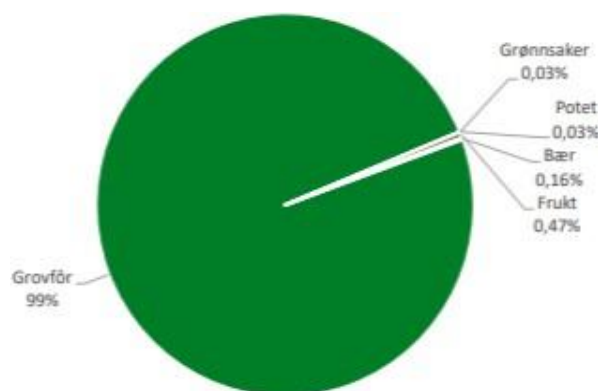
Landbruket i kommunen er mangfoldig, variert og sterkt preget av naturgrunnlaget. Selv om kommunen ikke har store, sammenhengende jordbruksområder, spiller landbruket en viktig rolle for lokal verdiskaping, forvaltning av skogressurser, bevaring av kulturlandskapet og bosetning og næringslivet. Kombinasjonen av kystnære forhold og skogrike områder gjør kommunen unik fra et landbruksfaglig perspektiv.

Landbruket i Kragerø kommune

Kragerø er en kommune i Telemark fylke. Den grenser i sørvest til Risør, i vest til Gjerstad, i nordvest til Drangedal og i nordøst til Bamble.

Jordbruksarealene i Kragerø utgjør 2 prosent av jordbruksarealene i Telemark fylke. Grovfôr utgjør den største produksjonen i førstehåndsverdi, dyrkes på 99 prosent av arealene, resten av arealene er det grønnsaker, bær og fruktproduksjon på.

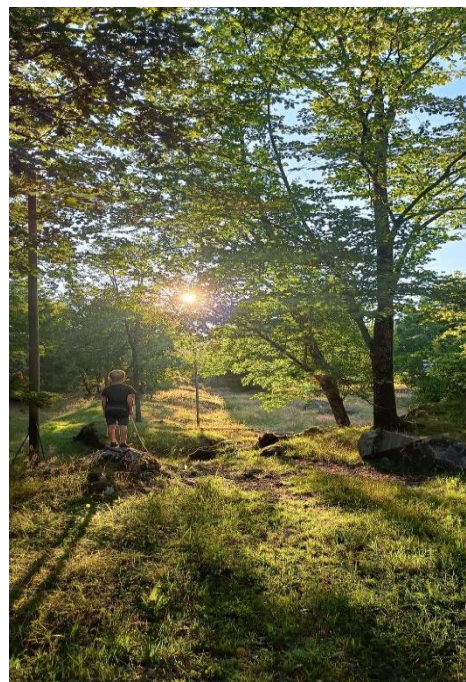
Når det gjelder husdyrproduksjoner, har vi 4 prosent av søylene i fylket, men det er også melkeproduksjon og ammekuproduksjon i kommune.

Antall husdyr i Kragerø og andelen av Telemarks husdyr, 2024

	Antall husdyr	Andel av Telemarks husdyr
Melkekyr	28	1,5 %
Ammekyr	25	0,7 %
Søyer	678	4,0 %

Landarealene i Kragerø er på 288 km². Det var i 2023, 412 landbrukseiendommer, og det finnes 3808 dekar jordbruksarealer i drift.

Totalt areal i alt, km ²	305
Jordbruksareal i drift, dekar	3 808
Kragerøs andel av Telemarks jordbruksareal i drift	2 %
Produktivt skogareal, km ²	204 271
Omsatt tømmer volum, m ³	35 182
Antall landbrukseiendommer (2023)	412
Antall jordbruksbedrifter (foretak med dyrket jord i drift)	18
Antall sysselsatt jordbruk	32
Antall sysselsatt skogbruk	22
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	41
Antall sysselsatt matindustri	22
Omsetning i jordbruket, mill. kr (estimat)	12,8
Omsetning i skogbruket (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	21,7

En sommermorgen på Gumøy. Foto: Erling Ballestad

Hovedmål 1: Utvikle et landbruk tilpasset lokale og regionale forhold.

Delmål:

1. Landbrukets organisasjoner skal være en aktiv part i utvikling av landbruket i kommunen.
2. Utarbeide kommunale retningslinjer for landbruksforvaltningen. Nullvisjon for omdisponering av jordbruksareala. [Ny jordvernstrategi - nytt skjerpa mål for jordvern - regjeringen.no](#)
3. Regelmessige samarbeids-møter mellom kommune, fylke og stat.

Tiltak:

1. Det nedsettes snarlig et fagforum for å utarbeide retningslinjer for forvaltningen.
2. Kartlegge og stimulere til gjenbruk av tidligere dyrket mark.

Hovedmål 2: Øke landbrukets verdiskapning og næringsutvikling.

Delmål:

1. Landbruket skal være lønnsomt og bærekraftig for både bonden og samfunnet.
2. Utarbeide strategier for utvikling av lokale tilleggs næringer, bl.a. turisme og besøksforvaltning.
3. Lokal mat omsettes i større grad lokalt.
4. Fremme innovasjon, teknologi og digitalisering i landbruket.

Tiltak:

1. Utnytte og markedsføre i større grad lokalmat, historie og kultur.
2. Arbeide for en endring av regelverket som hindrer omsetning av kortreist mat i dagligvareforretningene.
3. Markedsføre utsalgssteder av lokalmat
4. Tilrettelegge for friluftsliv og turisme i skjærgården (også i andre områder enn på Jomfruland)

Hovedmål 3: Klima, miljø og bærekraft

Delmål:

1. Landbruket skal drives på en klimavennlig måte med fokus på reduksjon av klimagasser, erosjon og tap av næringsstoffer.
2. Stimulere til økologisk drift og/eller lavt forbruk av kunstgjødsel og sprøytevernmidler. <https://www.statsforvalteren.no/nb/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/jordbruk/okologisk-landbruk/handlingsplan-for-okologisk-landbruk-i-vestfold-og-telemark/>
3. Bærekraftig bruk av jord- og skogressurser.

Tiltak:

1. Utvikle klimaregnskap for den enkelte gård og samlet for landbruket i kommunen.
2. Bidra til å registrere og sette av nøkkelbiotoper.

Hovedmål 4: Kunnskap og kompetanse

Delmål:

1. Øke mulighetene for deltakelse i andelsgårder og parselhager.
2. Utvikle en strategi for Urbant landbruk <https://vestfoldfylke.no/globalassets/administrasjon/klima-og-naring/landbruk/mulighetsstudie-ul-vtfk-til-web2.pdf>
3. Spre erfarings- og ny landbrukskompetanse.
4. Tilrettelegge for skolehager og barnehagehager.

Tiltak:

1. Etablere et kompetanseforum som et samarbeid med lokale organisasjoner.

Hovedmål 5: Beredskap – styrke selvforsyningen

Delmål:

1. Øke selvforsyningsgraden i samsvar med nasjonale mål.
2. Opprettholde matproduksjonen for å være rustet for en krise.
3. Øke kompetansen blant villaeiere og andre til matproduksjon på små arealer.
4. Egen beredskap på gården

Tiltak:

1. Utarbeide innen 2028 en beredskapsplan for økt matproduksjon.. Både for den enkelte gård og bondens samlede innsats i en kommunal beredskapsplan. (kan være et bidrag i en kommunal beredskapsplan.)
2. Legge til rette for urbant landskap. Betegnelsen inneholder ulike aktiviteter knyttet til dyrking og husdyrhold i by og bynære strøk.

Hovedmål 6: Skogen som verdiskaper

Delmål:

1. Skogen som klimaforbedrer og råstoffleverandør.
2. Klimatilpassing i skogforvaltningen
3. Stimulere til økt biologisk mangfold
4. Tilrettelegge for friluft og turisme

Tiltak:

1. Tilrettelegge for aktivt skogbruk
2. Bidra til utvikling av blandingsskog
3. Tilrettelegge for friluftsliv og turisme

Nytt liv på Dobbe gård. Foto: Gabriella Stausland

Hestetaxi på Jomfruland. Foto: Bente Jore

Hønene vokter porten på Sveidokk gård på Gumøy. Foto: Erling Ballestad

Kragerøs særpreg

Kragerø er ikke blant de største landbrukskommunene i regionen, men kommunen har et særpreg som skiller seg ut gjennom et uvanlig stort mangfold av produksjoner, driftsformer og ressurser. Landbruket omfatter både jordbruk, skogbruk, husdyrhold, beitebruk, lokalmatproduksjon, tilleggsnæringer og utmarksressurser.

Mangfoldet bidrar også til levende lokalsamfunn, økt attraktivitet og større motstandskraft mot endringer i marked, klima og samfunnsutvikling. Kragerøs landbruk kjennetegnes derfor ikke først og fremst av størrelse, men av variasjon, lokal tilpasning og evnen til å kombinere flere ressurser og næringer på samme eiendom.

Kommunen skal anerkjenne, synliggjøre og bygge videre på dette særpreget. Det mangfoldige landbruket representerer en viktig del av Kragerøs identitet og er et godt utgangspunkt for framtidig verdiskaping, bosetting, reiseliv og bærekraftig samfunnsutvikling.

Hensikt med planen

Hensikten med utarbeidelse av planen er å ha en landbruksplan som er relevant og tidsaktuell. Denne planen skal ha fokus på klima, jordvern, naturmangfold, vannkvalitet, kulturlandskap, næringsutvikling og matproduksjon og beredskap.

Medvirkning

Innbyggerverkstedet som ble avholdt i februar har gitt mange verdifulle innspill til arbeidet med landbruksplanen. Deltakerne løftet fram temaer knyttet til blant annet matproduksjon, jordvern, skogbruk, lokal verdiskaping, rekruttering, beredskap, lokalmat og landbrukets betydning for levende bygdesamfunn. Erfaringene fra innbyggerverkstedet viser at tidlig og aktiv medvirkning ga verdifulle innspill som har blitt bearbeidet og brukt i denne planen, samt økt engasjement.

Kommunens rolle

Kragerø kommune har en viktig rolle i utviklingen av landbruket og forvaltningen av jord- og skogressursene. Kommunen er både planmyndighet, landbruksmyndighet, næringsutvikler, samarbeidspartner og beredskapsaktør. Dette innebærer et ansvar for å ivareta nasjonale og regionale mål, samtidig som lokale muligheter og behov skal synliggjøres og utvikles.

Som planmyndighet skal kommunen sikre en helhetlig arealforvaltning som ivaretar jordvern, naturressurser og grunnlaget for framtidig matproduksjon. Som landbruksmyndighet skal kommunen forvalte lovverk, tilskuddsordninger og virkemidler på en faglig, forutsigbar og rettferdig måte.

Som næringsutvikler skal kommunen legge til rette for verdiskaping, innovasjon og utvikling av både tradisjonelt landbruk og nye landbruksbaserte næringer. Som samarbeidspartner skal kommunen bidra til dialog, kunnskapsdeling og samhandling mellom næringsutøvere, organisasjoner, innbyggere og øvrige offentlige aktører.

Som beredskapsaktør skal kommunen arbeide for å styrke lokal matproduksjon, ressursberedskap og landbrukets rolle i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet. Et aktivt og bærekraftig landbruk er en viktig del av kommunens evne til å håndtere framtidige utfordringer knyttet til forsyningssikkerhet, klima og samfunnsutvikling.

Denne planen skal bidra til å tydeliggjøre kommunens ansvar og ambisjoner innen alle disse områdene, og være et grunnlag for langsiktig samarbeid mellom kommunen og landbruksnæringen.

Planen skal:

- Være et politisk styringsverktøy
- Være et redskap for administrasjonen til måloppnåelse
- Skape en forutsigbarhet for landbruksnæringen
- Synliggjøre verdiskapningen i landbruksnæringen i Kragerø